

יצחק אורפז: מסע אל עשביהים

השמש היתה מול עיניו והעלתה בהן בהרות־אור מסנוורות. דניאל חתר בים בתנופות ידיים רחבות והיה טומן את ראשו, כפעם־בפעם, בתוך כרסם האפלה של הגלים המתהפכים. הוא ידע, הים חלק מעבר לרצועת המשפּרים. אך בטרם יגיע לשם כבר תתחיל השמש את טבילתה בים. ואז—יוותר לבדו. בינתיים התקדם יפה, ובמאמץ קטן יחסית של ידיו ורגליו. והיתה לו שהות לחשוב מחשבות.

אנחנו זרים, הים ואני, חשב בלבו, ואולם אני מצליח לא־רע להשתמש בתנועת גליו. אני מאריך בה את תנופת ידי. אני רוצה לחדור אל הים. אולי אצליח לחדור אל הים.

“נאחס—ס” קרא פתאום. שחף תלוי על כנפיו הרחבות העלה במקורו רכיכה מטפ־טפת, ולרגע חש במבט עינו החדה חסרת־הרחמים של השחף. “נאחס—ס”, חזר ואמר בלבו—היתה זו קריאה פרטית שלו כלפי דברים שלא הכילים—התהפך על גבו וזכר את העיט הראשון, שעה שנחת, וחרטומו שלוף, על האיש בעין־תקלה. האיש שכב כמת או ישן מתחת לעץ הדקל והרוח הנידה את ענף עץ־הדקל מעל לראשו. אחרי העיט הראשון בא השני. אחר כיסה עמוד האבק על העיטים והפגרים כאחד.

גם השחף אינו מואס בבשר פגרים, חשב, ובלבד שיהיו פגרים של יצורי־הים. ובטנו הלבנה התמה של השחף אינה צריכה להטעות, וגם לא לובן הכסף של תחתית כנפיו. מכל־מקום, פגרי אדם אינו אוכל. בן־לוויה נאמן הוא לפסולת־הים. לא כן העיטים. ציפרי־יבשה הם, והם אוכלים פגרי־אדם בנקירות נבזיות של חרטומיהם החרומים.

דניאל חש את נשימתו מתקצרת והוא ידע שאין זה סימן טוב. רוח־ערבית החלה לנשב והיתה מכה גלים קצרים אך נבזיים, הטופחים על הפנים ומקצרים את הנשימה. בשעה זו נתגדלה השמש מאד ואספה חומה, וכטס נחושת נתלתה על הים באופק המערבי.

דניאל עבר לשחיית־צד. כך יוכל ליצב נשימתו ולחזות בשקיעה. אין טוב מפיסגת הר או ממוסס מנמיד טוס כדי לחזות בשקיעה. אתה רואה את פני הים מסמיקים. אחר־כך אתה רואה אותו ניצת באש ומתלקח, ואתה מדמה בנפשך שפאן עתיד לקרות משהו. ואתה מתמלא חיל של ציפייה. כך היה בעת שצפה על ים המפרץ, מקץ מסע־חוליות בערבה. מפסגת הר־שלמה, הנישא בהרי אילת, צפה בים המפרץ בשעת שקיעה. ים המפרץ בער כולו באש שקטה, והשמיים וכל ההרים סביב כמו גהרו על הים להביט: מי זה יעל מן הים הבוער באש? טיפשי לומר שהוא ציפה כי אביו יעל קדור־גבות מן הים הבוער באש. הרי זה כאילו ציפה שיהיה ראש אביו נשקף אליו מטס־השמש, התלוי בשעה זו על אופק המערב, כמתוך מין קמיע.

ועם זאת, לו נשאל מהיכן ישוב אביו, היה אומר בלי שהות: מפיוון הים. אם לא טרפוהו העיטים—חשב פתאום מחשבה נבזית אחת וראה כי החמה כבר נתעלמה כולה, וראה צל מרחף ועובר על הים, מוחק את קווי הזהורית. השחפים הסתלקו ושמי-הערב הליטו את פניהם באפור, והמים הצניעו קולם והמתינו. ודניאל חשב כי אות הוא לו לחזור. אך דניאל היה מוסיף ומבקיע אל רחם הים. ואז נלכד במערבולת.

היה זה כמו אגן עופרת שטבור יונק באמצעו.

תחילה ניסה לפרוץ בתנופות-יד ארוכות, אך גופו היה סובב-הולך ורגליו נמשכות כלפי-מטה, ודומה היה כאילו החזיק בהן מישהו ומשכן אל המצולה. הוא הניח לגופו ליסוב במעגל פעם ופעמיים, כביכול נכנע למשיכת המעמקים, אחר מילא ריאותיו אוויר ככל שיכול וקישת גופו, ובתוך לבו לחש: "לא תקחני הים! לא עתה!"—ואז צלל, ראשו תחילה, במהירות גדולה ממהירות היניקה. היה זה הימור נורא, אך היה בו סיכוי. בעומק כשני מטרים, בנקודה בה גברה מהירות תנופתו על מהירות הזרם, שוב קישת גופו ושבר בבת-אחת כלפי מזרח—וכך נהפך לו הזרם מיונק להודף. וכשהבקיע ועלה על המים ידע כי ניצל, וכי עזיבת קשה שיתקה את רגלו הימנית מן הברך ולמטה.

"אפשר שעלי לראות זאת כאזרהה", אמר בלבו, ובידו היפה על שוק הרגל הפגועה וצבט את בשרה. אך הרגל כמעט ולא חשה בכך. ניסה להניע את הקרסול ולא יכול, ניסה להניע את האצבעות ולא יכול. היה זה כאילו כבשו את רגלו בסד—והוא היה שוחה בגילגולים, גב, אחר-כך צד, אחר-כך חזה, אחר-כך גב, כשפל רבע-סיבוב מועיל להרים ולישר לזמן-מה את רגלו הבוגדנית. המושכת כלפי-מטה כאבר שאין בו חיים. הוא אמד את המרחק אל החוף, בו דלקו כבר אורות ראשונים: שמונה מאות תשע-מאות מטר ארוכים מאד. נשימתו כבדה מאד, והוא ידע כי אין לו לצפות לישועה מן הים.

אז אימץ את כוחו בשניה ותפס לה לרגלו המתה בידיו ונשאה אל פניו, ואת שיניו נעץ בבשר השוק וחש את הדם החם בפיו. עתה שחה על צדו השמאלי כשרגלו הימנית, שהחלה להתעורר לחיים, נישאת על רגלו השמאלית. תחילה חזרה החישות לאצבעות הרגל ולקרסול, אך הוא ידע כי יעבור עוד זמן-מה עד שיוכל לנוע את הקרסול חפשית. ובינתיים, שינן לעצמה, הוסף והגע את אצבעות הרגל ואל תחלל. עתה ידע כי יגיע אל החוף. צריבה היתה בגרונו ודקירות באזור-חלציו, אך סכנה לא היתה בהן. נשא את עיניו וראה כי שמי המזרח עטו גון אפור מתכתי, אך כמה מבתי החוף הגבוהים עוד נשאו על מצחם מין נהרה שהיתה מצהיבה והולכת. ופתאום חש דניאל שהים נוח וחמים ורוח הים מלטפת את צווארו ואת מצחו.

"הפכפך הים", אמר בלבו. "עוד לפני שעה קלה אמר לטבעני ועתה הוא מוליכני בטח אל החוף. אני חש בבירור את הנהייה שלו אל החוף".

וכי אפשר שהוא חש את הנהייה שלי אל החוף? שאל את עצמו פתע. אל תהיה תמים, אמר לעצמו. אולי חדרת בו חדירה, אך אין הוא חש בכך כלל, ואתה רק

מחניף לעצמך. ודאי זו זרימה של השעה הזאת, חשב. אולי הגאות. אך אינני בטוח.

מהמעט אני יודע על הים, חשב דניאל. אך גם חוקרי הים וצפונותיו אינם יודעים הרבה. הם עושים את מפות הים, אך אל הים אינם מגיעים. הרי הם כאותם חכמי הנפש המשרטטים את הנפש בטבלות. אולי הם מוצאים על המפה את קווי הגאות, אך את הים אינם מוצאים שם. פגרים הם קובעים במפות. כמו אספן הקובע בסיפות פרפרים על הלוח.

כבר טוב מזה לתת אותם, את הפרפרים, מזון לתוכיים, צחק ופלט מים. ועתה האָט וקרב אל הצוק בזהירות.

הצוק היה דמוי־ראש, אלא שמכאן, אולי בגלל הגרר הנצחי של הגלים, נראה מסוקט ומצולק, ורק צמחיית הים היתה מרככת מעט את חדודיו ואת השקערורית הזועפת שמתחת לבליטת המצח. זו השעה המיוחדת על הזפנו, שעה של טרם־שקיעה בימי קיץ, כאשר עלטה כחולית פושה על החולות והים, וכל שרחוק נראה רחוק יותר וכל שקרוב נראה קרוב מאד. ודניאל הניח ידו על אחת מאבני הכתף ומשך את עצמו אל הצוק.

הים, שרוח־הערב שב לנשוב בו, ניתו על חמוקי האבן ואי־אפשר היה לראות את חדודיו מחמת הקצף הדלוח והעלטה. אך דניאל שיער שפגיעתם רעה וכי יש שם קונכיות ששפתיהן כלהבים ומתחת לכל אבן יש מידוזות וסרטנים ומיני רכיכות דביקות המשאירות בכך את ארסן. הוא שיער את כל אלה וזוהר, ושמח שרגלו הימנית כבר נכנעת לו כפל, ויכול הוא לתמרן בה לפי הצורך. ואולם לא שיער שהאיזוב העבה מילא בקיעים שבאבן והסווה אותם. וכך קרה שהאבן שאחזה בה ידו של דניאל התפרדה מן הצוק והתגלגלה, והוא עצמו נמצא מתחכך בבליטות־האבן החדות והים שמסביבו מלא ממשרצת הים. רגלו הימנית, השלומיאלית, נמעכה באבן, והוא ידע שנבעה בה חתך עמוק. יצורים דביקים ורטטניים גילו את גופו, והוא היה מנערם מעליו במיאוס. אחד מהם, צלופח בעל סנפיר־גב ארוך ונוצץ, חבט בו בחלפו. לוואי ולא היה ארסי, חשב, והסתער שוב על הכתף הנמוכה של הצוק ואחו בה, אך רגלו השלומיאלית ניגפה באבן והיתה עכשיו כולה מכאובים. ומשהו נצמד לגופו בין הטבור והחזה, וחלחלה של מיאוס ושל פחד שטפה את גבו.

פתאום ידע שהים מתנכל לו. הרפה מן הצוק והתרחק ממנו, ובעת שפרש את ידו האחת קילף בשניה אותו משהו הרך וכדורי שדבק בגופו. היה זה נאחס־ס של קיפוד־ים, שגם אם אינו מן הארסיים ביותר הרי יש בו כדי לגרום לך פריחה וסמרמורת, ואולי אף חום.

הרי שחדרתי בו חדירה בים, חשב דניאל, והים הדף אותי. ואני בחול ופצוע. דניאל נפל על חולות החוף הלחים ונשאר שוכב שם, פניו בחול וכל גופו כואב ונשימתו חורקת בקול. אחר־כך נמחק הכל כמחוק המים את העקבות בחול. הוא לא ידע כמה שכב ככה. כשהתעורר, שמע קול כקול אשה בצחוקה, והקול נמוג בחשכה. אחר־כך חשב שאולי זה קול האוח. ובכל־זאת היה בקול זה עוד משהו, מין

רטט אנושי. הביט כלפי מעלה, ראשו על כפות ידיו, וחשב: עכשיו ששמעתי קול, הוא חסר לי. והוא הביט בכוכבים.

מעולם לא מצא ענין בכוכבים. רק בכוכבים נושרים. כשהללו נושרים, נשימתך נעצרת ואין בך מלים. הוא ידע את אורח סיבובם על ציר הצפון ואף השתמש בהם לניווט. אך את השקט שלהם לא יכול לשמוע, והוא ששייך אותם לים ולחולות. והשקט היה קודח באזניים. הצוויחות והצוויצות של עכברושי-החוף רק סימרו אותו, וסאון הים המתמשך העמיקו מאד.

ודניאל התפחד, ורצה לשמוע קולות.

עלי ללמוד את הקולות שלדממה, חשב בלבו. אבל עכשיו אני מרגיש עצמי בודד מאד. ולולא ידעתי שהעור שעל בטני הסתמרר מארסו של קיפוד-הים, חושב הייתי שזה מפחד. אני מפחד ועלי לשמוע קולות אדם, חשב.

שלח ידו ופתח את הטראנזיסטור והיו שם טירטורים ונשימות ואחר-כך נשמעו קולות. תחילה קולו של גבר.

"כשאתה עובר ברחוב בכובע האדום, האם אתה ער לעובדה הזאת?"

"ער למה?" שאל המרואיין.

"כשאתה עובר ברחוב בכובע.."

"למה כובע?"

"..שאתה שייך למשפחת הצנחנים.."

"אצלנו במשפחה אני הצנחן הראשון."

צחוק.

"מה אתה מרגיש ברגע בו נפתח המצנח?"

"חבטה".

"לימינך יושבת רעייתך. מה בקשר אליה?"

"שאל אותה".

"מה את חושבת כשאת מסתכלת בבעלך ובילדייך?"

"לא חשבת. סתם הקשבתי".

"טוב. שאלה אחרונה. מה הרגשתו של צנחן המגיע נקי מן השמיים לאדמה, אל

חבריו המלוכלכים מן הקרב?"

"לא מגיעים נקי מן השמים אל הקרב".

"הרי שלשתם חירשים", מילמל דניאל בקול. "שלושה חירשים, ואחד מהם טיפש".

אם יש בהם דיבור אמיתי, הוא לא עבר במכונה הזאת, חשב וסגר את הטראנזיסטור.

עתה אוכל לשמוע את הדממה ולא לפחד. ואם אפחד—אתרגל.

ובכלל, חשב בלבו, איש זה, הצנחן, יכול היה לשבת פה עמי ולשתוק. דומה ששתיקתו קרובה אלי. מי-יודע, לו ישב כאן עמי ושתק, אולי הייתי שומע לו.

טוב שלקחתי עמי ראדיו-טראנזיסטור, חשב. לולא הוא, לא הייתי קונה לי חבר

חדש ומניס את הפחד. וגם משהו מתחיל להתבהר במוחי. רק שאניח קצת חול יבש

וחמים על גופי, מן החזה ועד לשפכה, ויספוג החול את הרעל וישקיט את הכאב.

בין-הרכה עלה גירוי חמים בחלציו, והוא חשב על יעל ועל עילוסיהם במרפסת הבית. אמו היתה מסתלקת, והם היו מתעלסים על הדרגש במרפסת ואחר-כך יוצאים לפגוש חברה או לקולנוע. השעה הרכה של נטות היום היתה שעת-הבחירה שלהם. ואחר-כך היתה יעל מנערת את שערה הארוך ומגלה את עיניה המלוכסנות. צבען היה כעין זגהעניב והיה מאפיל מעט בהביטה בו, או דרכו. והוא לא ידע את פשרן אך לא אמר דבר, רק נישק את מצחה וקם.

ועד-דקל היה בחצר ביתם וכפותיו רחבות. ויום אחד ישבו כדרכם על הדרגש והשקיפו לחצר. עתה-זה שקעה השמש, והיתה שעה רגילה של דימדומים בחודש זה של תחילת אביב. האוויר היה רך וריחני, וילדים לבושים בצבעי אדום וצהוב רדפו זה את זה על גבעת הסומיילים והיו שם שני תחולים שעמדו והשקיפו לאים אל מרפסת מיזמוטיהם. הוא סיפר לה משהו מבדח על התופיים, אך כל אותה שעה היו עיניו תלויות בעץ-הדקל שבחצר. רוח-הבריזה עתה-זה החלה והיתה מנענעת קלות את כפות הדקל וכל עלה נראה בבירור, ודומה גם הנימים העוברים בתוכו, ולפתע קרה הדבר. קולו נחנק בקרבו וידיו קפאו על גופה. מה ראה או האיש מופת ההשתאות? כפות הדקל נפרשו ונעו ככפות ידיים בברכה. אבל לא זה היה הדבר. איזה דבר גדול הממו—ומלים לא היו בו.

"דני, למה השתתקת פתאום?"

"דני, ראית משהו?"

"מה ראית שם, דני?"

"מה קרה לך.. אתה.. אתה רחוק כל-יך.."

ויעל ממרתת בככי הוא מרגיש איך רעד חולף בגופו, אך אינו יכול להשיב. היה זה משהו גדול ממנו.

פשוט לא היו לי מלים, חשב דניאל. ובכל-זאת, הרגשתי כאילו שותף אני לאיזה דבר גדול, אך לא ידעתי איך לכנותו בשם. מעניין אם יש אנשים המסוגלים לדבר בשעות כאלו. אם יש, הריהם מסוגלים אולי גם לכנות את הדבר הזה בשם. אולי יש כאלה שיכנו את זה אלוהים. טיפשי, לדעתי, לכנות את הדבר הזה אלוהים, רק מפני שחסר לזה שם כמו שפתון או כדורגל. מוזר היה להכיל במלה אותו דבר שקם והיה לפניו פתאום ושנצטרפו בו רוח הים ושני החתולים המביטים והילדים באדום וצהוב המרדפים זה את זה והדימדומים ונענעו כפות הדקל ודמעוניה של יעל. אבל המלים לא נצטרפו לי. בעצם היו בי מלים, אלא שלא הגיעו אל לשוני. יעל לא שמעה אותן. מעניין אם שמעו אותן הילדים, הרוח, החתולים. מחשבה של גאווה יתירה היא זאת. לו שמעו אותן הייתי יודע. אז הייתי יכול לומר: הנה הדבר.

ב

כאיזו בהירות אני רואה את הדברים, עכשיו, כשהים מנגדי, והחשיכה והחולות מסביבי. כן—ורעל של קיפודיים זורם בגופי—

ג

ואז היתה הזריחה בכל מקום: במשב הבריזה המטהר שהחליף את רוח־השחר הפרוזה, ברצועות הזהורית שרעדו בים כנימים, בצבע הדבש אשר לחול, ואפילו בביאושם המיוחד, החריף אך השייך כל־כך, של רכיכות מפרישות רעל, אצות ופגרי סרטנים, שהותירה גאות הלילה החולף על החוף. הצוק קלט ראשון את השמש, ונראה כאילו עת־הזה הוציא את ראשו מן המים. בפל היתה נגיעה של בראשית.

דניאל קם ועמד, והר של חול גלש מעל גופו. תחילה שף את עיניו והביט סביבו משתאה. אחר־כך מיתח את גופו, כמין חיה, ונשם ונשף ופרש ידיים ופיהק. וכשנעלם הפיהוק שמע בתוכו את הלחן.

טייל על החוף ונתן עינו בכל דבר באהבה. הים היה מסלסל את החול ומתקן ללא הפוגות את קו החוף הפתלתול. לעולם לא יקפא קו החוף, לא תשקוט בו תנועת המים והחול, חשב דניאל. ואף־על־פי־כן—הנה המים והנה החול.

דניאל הביט בקו הקצף, שרבוד היה אלפים ואולי מיליונים של בעלי־חיים זעירים. שבלולים וצדפות ודגי־מקפא ורכיכות דמויות־שור ודמויות־סוס וסרטנים. הסרטנים ועכבישי־החוף מנצלים את ההזדמנות שהגל נושאם לכאן, ויוצאים לטייל בחולות עד לגל הגאות הבא. וגל הגאות הבא שב ואוסף אל הים קצת מן הברואים, וקצתם הוא מוסיף והודף, הלאה הלאה אל החוף, וכאן הם מתיבשים ומתים, או מטילים ביציהם ומתים, או יוצקים להם מעון של קבע בין סיבי הקורות שפלט הים ובגידי האבנים המעטות הפזורות לאורך החוף. באלפי־אלפי עיניים קטנות הביטו מתוך גזע עץ משחיר, מין גוף חסר־גפיים, שמוטל היה בחול. דניאל גירד כמה מהן, אך מתחת להן שוב היו עיניים. הוא הגיע אצבעו בלשונו וחש טעם מלח. זה המלח שנותר והתקשח עם נסיגת הים, ועתה שימש להם, לאלפי הגופיפים העינניים, חגורות־מגן.

בית ארוזים לא הייתי בונה לי בעץ הזה, גיחך דניאל לנפשו. פור יתפורר מתחת לפטיש, ובהיתקע בו מסמר יתפרד לסיביו. והנה, כמה חיים הוא מאכסן בקרבו. הוא היה שמח, ולפי שהיה שמח הרגיש צורך במישהו לחלוק עמו בשמחה. אין טעם לשמחה אם אין אדם לחלוק בה עמו. חשב.

טיפשי, חשב, לחשוב כך. גורמי השמחה הנה כאן הם כולם, ואני מבקש קול אנושי.

תוהה אני, חשב, אם היה זה משנה משהו לגבי יעל ואמא וכל האחרים, לו ידעו מה שאני חושב.

מפיון שהעלה את זכרם, עלתה דמותם לפניו ואי־שקט החל להזדחל בבטנו. עלי לעשות כמוך, ים, חשב דניאל בלבד. להציפין את מכאובי עמוק בלבי ולעשות את מעשי בניגון. אך הוא ידע שהניגון כבר אבד לו, ולבו נמשך לקולות של בני־אדם. סטיות קלות הן, ים, התנצל דניאל, סטיות קלות בלבד. ובטוח אני שגם הניגון ישוב. ובינתיים נבנה לנו סוכה.

אך דניאל התפרקד על החוף בעצלתיים, ומכיון שכבר התנצל על כך מראש, שלח

את ידו ופתח את הטראנזיסטור והניח לקולות לנזול לתוך אזניו ולבו. היו שם שמות כמו איציק ודודו ושוקה ושׁושיק השולחת לרובקה הרבה אהבה ולאָה המבקשת למסור לאברהם באי־שם שהילד שלהם רוני כבר אומר "בא", אחר־כך הפסקה והקול העמוק "זכור, אתה שווה יותר במקסימה", ושוב—ורדה ליענקלה מן הטנקיסטים, ורדה ליענקלה מן הטנקיסטים, מבקשת למסור שעץ־השסק נקלט יפה. דניאל סגר את הטראנזיסטור וקָרס על ברכיו: "ליעל, לאמא ולכל מאן דבעי, תודה, תודה, מדניאל של החולות". חפן בידו חופן חול, ועד שקם על רגליו להטילו אל היס, לא נשארו בכף ידו אלא גרגרים אחדים. השאר ניגר בין האצבעות. פרש את כף ידו והביט בה. נשאה והעבירה בינו לבין השמש, בינו לבין היס. ברווחי האצבעות היה הכל מסתנן וחולף לעיניו, קרן שמש, מילמולו של גל, קווי קצף הרודפים זה את זה, קולות, שמות, נשימות הקריינית. הכל היה נוזלי כל־כך. לו ניתן לצבור ולהקפיא את הכל, להקיפו במשהו מוצק. חומות על החול—טיפשי למדי. אבל, סופה על החול—זה כבר משהו אחר. נאמר, מין סוכה כזאת, שיתדותיה בשיכבת האבן שמתחת למים. שמתחת לחול. נאה מאד. ואחר־כך יפרוש בה שטיח ערבי. ואולי יבנה בה תנור מחימר ויעמיד פינג'אן עם ספלונים, ויעל שופתת את הקפה בשיבת־קריסה וירכיה הגדולות גולשות על עקביה. וקונכית תלויה ויורדת מתקרת הסופה ורוח הבוקר ורוח הערב מנגנות בה. וראש הצוק בכבוד־רובעצמו בא אל סוכתם ושותה עמהם קפה כל בוקר וכל ערב —

ד

הוא עשה את הסוכה אטומה כמעט. הוא כונן אותה על ארבעה קרשים בארבע פינותיה. ומיתח חוטי ברזל בין קרש לקרש ואל ראשי הקרשים קשר שני חוטים שני חוטים לכל קרש ומתחם אל הפינות וחיוקם בקרקע ביתדות־עץ ארוכות כדי מטר ויותר. שמונה יתדות כאלה והחוטים שעליהם ייצבו את המבנה. אך לא רק הם. ארבעת קרשי הפינה, שהזדקרו כדי מט־רוחצי מן החול, דפק דניאל עמוק בחול בעזרת מקבת־עץ שהתקין. ואת המקבת התקין מקטם גזע, וענף משמש לה ידית. היתה זו עבודה קשה והרבה אורך־רוח נדרש לה. סכיננו היה עדין מדי להתקנת מקבת־העץ, והסיקוסים—קשים מדי. הוא ביקע לוחות עבים לאָרכם והם נשברו לרחבם ורמשי היס מטיילים בין סיביהם. כבלי הברזל—סלילי העוגן של ספינה שנטרפה בים—התפוררו בין האצבעות; ההלודה ומלח היס אכלום. פעם אחת נקרעה מערכת החוטים בעת ההעמדה, וכל המבנה נפל־קָרס תחתיו. אך דניאל שב והקימו וחיוק את עמודי הסוכה ויתדותיה, כאילו אמר לדור בה לנצח, וכיסה אותה בסחבות והקיף אותה במחצלות מאשר מצא על החוף.

דרישות־השלום התחלפו בגרבי סטריץ, פטריות־ויטה ומשהו נגד זיעה, ואלה התחלפו בפזמונים עליונים, ואז נשמעו קולות אחרים. קולות חשובים אך בלתי־אישיים, בעצם לא קולות כי אם מלים, מלים נאות, מטופחות. הוא הלם במקבת־העץ המאולתרת על לוח־הפינה הרביעי, וכמעט התמוטט מן החבטה החוזרת.

"הראינו את גדול הזכייה?—החשנו, כי כוח העם ושעתו, מיתח האימה וההתגברות, תהום סבלות הדור וכיסופיו—מרשים לנו, מכשירים אותנו, מחייבים אותנו—"

זה מוכרח להיות אחד מאלה המביטים על ההיסטוריה "ממעוף הציפור", חשב. מלה יפה—מעוף הציפור—חשב. ואיך יוכלו מגובה רב כזה לראות, נאמר, חתיכת כאב בגודל של חור בגרב? דניאל ניסה לתאר לו את עצמו חושב מלים שבעות כאלו— ולא יכול. אולי בגלל המת הראשון שלי, חשב. המת הראשון שלי, חשב דניאל, שכב מתחת לעץ כישן, וחור גדול שחור פתוח לו קצת למעלה מחגורת מכנסיו. מעניין שלא ראיתי את צבע דמו, אף כי ידי הגירוהו אל החול.

"היי, קשקשן", קרא דניאל בלבו אל הקול המטופח, "יד רועדת על ידית של דלת ראית? הבט בה—היא של שכנך. הדלת השניה משמאל, בבקשה".

ושוב חזרו השירים הקטנים על האהבות הנכלמות, ודניאל הרגיש כמו נגעה יד טובה, אוהבת בידו—ולא יכול עוד להניף את המקבת. עמד וסקר את הסוכה מעשה־ידיו, וחשב, מה־מוזר הדבר שדווקא הדברים השבעים, שדיגדגו את מרירתו, הם שדירבנוהו במלאכתו.

"והרי אמת־נכון הדבר", אמר לעצמו בלבו, "שהשנאה בונה מבצרים, והאהבה רק סוכות קלות. ואני, דומה, נכשלתי בשניהם. ועכשיו אני רעב".

כמתוך בולמוס כילה את כל הלחם והזיתים שהיו עמו, ואחר הביט בשעון וכיון אותו על־פי צלו וכוננו היטב, ואחר שב לסקור את הסוכה. היא יוצבה כהלכה. עשויה היתה לעמוד נגד חליפות העונות, נגד זרמי הגאות ורוחות הסתיו. מעין מבצר־מעט. לבד מפתחה המערבי, אטומה היתה כמעט לגמרי.

"הנה ביקשתי לעשותה סוכה ועשיתי לי מין בית", אמר בפליאה ובמורת־רוח. וזכר את הבוקר היפה ואת הלחן שהתרונון בו אז ואשר עתה אבד כמעט לגמרי.

"הקולות מן הטראנזיסטור הניעוני לכך", לימד זכות על עצמו וכיבה. לאחר שעבד כמה שעות במחיצתו, היו הקולות חסרים לו עתה. אך הוא כיון דעתו אל הלחן של אותו בוקר ולא יכול להיכנס לסופה לחנכה.

"אטומה היא לגמרי", חשב. "והלא סוכה היא. עוד לא איהרתי דבר. ועלי רק לפתוח בה פתחים ולרווח בה רווחים, כדי לעשותה ארעית. והים הוא שידועני אם טוב עשיתי ואם לא".

ודניאל סילק מגג הסוכה את הסחבות והסיר את המחצלות מן הקירות סביב, רק את קני הבמבוק והרווחים שביניהם הותיר, וחשב: הנה מכאן יעברו רוח הבוקר ורוח הערב, וקרני שמש אחדות, וטעם המליחות של הים ודכיו ומראותיו. "גם אם לא יאמר לי זאת הים, דומה שאוכל להבין מעצמי כי סוכה היא סוכה, וארעית היא כמו עקבות בחול".

באמרו זאת נשא דניאל את עיניו אל הים וחש איך השמש, שהשתפלה עתה מאד לצד מערב, נוהרת אל מצחו ועיניו, ופתאום ידע ששוב הלחן קרוב אליו. התישב בשיפול רגליים ופניו אל הים, וגזר על המחשבות ועל הזכרונות, וכיון

את מבטו אל תנועת הגלים. כך ישב כשעה, דומם ומרוכז, וכשנחתה השמש על האופק לפני הים נעים ומחליפים צבעים, החלה גם מחשבתו לנוע.

ה

"גדול מאד אתה, ים, כרסך גדולה ונוראה. ואני יושב מולך ושואל על הדרך אל לך. היכן הדרך אל לך, ים?"

ודניאל חשב אם ייתכן שהים יענהו. הנה חדר בו חדירה עמוקה. והוא נושא בדמו את ארס הים. ואולם, הים הוא שם, ואני כאן, חשב. ברואי־הים כל אחד מהם מרגיש מן־הסתם את לב הים בלבבו והם אינם שואלים על הדרך אליו. רק אני שואל על כך. "צריך אתה יותר מארס־קיפודים כדי להניסני, ים. ודומה שאתה מקשיב לי, ים. פניך עתה נוחים כל־כך".

ואמנם לבש הים בשעה זו צבעים חמים, בחום ובצהבהב ובכתום, ולבש אותם כמין כתונת, פסים־פסים לכל ארכו. הים קרוב היה, מפתח ומזמין, ודניאל נמשך להיכנס לים ולכבוש בו את הדרך אל לבו. אך הוא ראה את האורות הנדלקים וכבים בהיגוד הגלים, וחשב על חפז האור שבמצולות. דג הקאולידוס מסילת אורות קבועה לו בתקרת הפה, ודגים קטנים וסרטנים נמשכים אל שדירת האורות ונטרפים. דרכם אל בית־הבליעה של הדג מרופדת אורות. פלא־פלאים. הים הכל־יכול מאיר את דרכם אל המוות.

"דומה, ים", אמר דניאל בלבבו, "שאינ אתה מקפיד במידות הטוב והרע, וגם החיים והמוות נחשבים בעיניך שניהם במידה שווה. משער אני שאם מת האיש או ישן, אחת היא לרוח שהגיעה את ענף הדקל על ראשו. משהו הובהר לי, ים. אף כי לא אמרת לי דבר, אתה שהחיים והמוות שווים בעיניך. חכמה היא שתיקתך, ים. ואף־על־פי־כן איש הוא שהרגתי, ים, שהגרתי את דמו בחול. ועתה דומה שאתה מנענע את ענף עץ הדקל על ראשי. מוזר מאד, ים. ואינני מבין עוד דבר".

"הנה אני מחפש אותך, ים, ואינני מוצא. גדול אתה מאד, ים, וזורם באלפי הגלים, ואני מחפש אותך בגל ואינני מוצא את הגל כי כבר איננו. היכן גבולך, אתה השם ליבשת גבול? חיפשתי הבוקר את גבולך והוא נמוג בחולות והוא קם ונמשך וזורם ונפתל, והוא נמוג בחולות וקם, ואני מחפש את גבולך וגבולך נעלם ואיננו. אתה פולט אל החוף את הקונכיית ואת הסרטן ואת העשב המהלך ואת דג־המקפא. והנה, עוד בטרם אקחם בידי וכבר יבשו ואינם. וגם כל החיים שבך מתפוררים ומתים ואתה מת עמם, ובשום מקום אינני מוצא אותך, ים".

"כן, דומה שאינך בשום מקום, ים. ואני, רסיס חיים בעל־שם וכתובת, יושב על חופך ומחפש אותך. גם ויתרתי על שמי ועל כתבתי ובניתי לי סוכת־ארעי כדי למצוא אותך. ועתה אינני בטוח אם לא לשווא הוא".

החמה נתלתה על הים כדסקית־נחושת ממורקה ולפניה, על הים, נישא עשביים קטן, ואורות המים מנענעת את עליו החומים.

ואולי, חשב, להיות כמו עשב זה, הנתון כולו לים, בלא שיור.

והוא ריכז מבטו בעשב והעשב התגדל לעיניו. חוטיו הי ולזרועות והזרועות רבות וסבוכות, ובנוען נדלקות בהן נדלקות וכבות בהן בהרות של אור. והזרועות הרבות נפתלות ומשתרגות על דסקית האור הענקית באופק. ופתאום נראה כאילו הים הגדול והנעלם מקבל ממשות אינסופית במראה השרץ הצמחי הקטן והעלוב הזה. "אולי זאת הדרך אליך, הים", לחש דניאל והוא חש את נהרת השקיעה על פניו. "לומר: 'כולי שלך', ולהרגיש שאתה מקעקע את אות־הפניעה בבשרי". באמרו זאת, השפיל את עיניו אל הצלקת שהותיר קיפוד־הים בכשרו, במעלה הבטן.

באור החמה השוקעת, נראתה כציור־קעקע של עשבי־ים.